

AGUSTÍ PONS

Cartes a Clara

una periodista del segle XXI

Meteorα

Agustí Pons

Cartes a Clara

una periodista del segle XXI

Sinopsi, nota biogràfica de l'autor
i fragment del llibre

Meteorα

© Agustí Pons, 2010

© de l'edició, Editorial Meteora, SL
Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a.

08013 Barcelona

Tel. 93 265 56 54 Fax 93 265 11 16

contacte@editorialmeteora.com

www.editorialmeteora.cat

LLIBRE DISTRIBUÏT PER

FI-REX 21, SL

Tel. 93 635 41 20

ISBN 978-84-92874-07-1

PVP 18,00 €

Meteora
10 anys
avançant amb el segle...

Cartes a Clara

SINOPSI

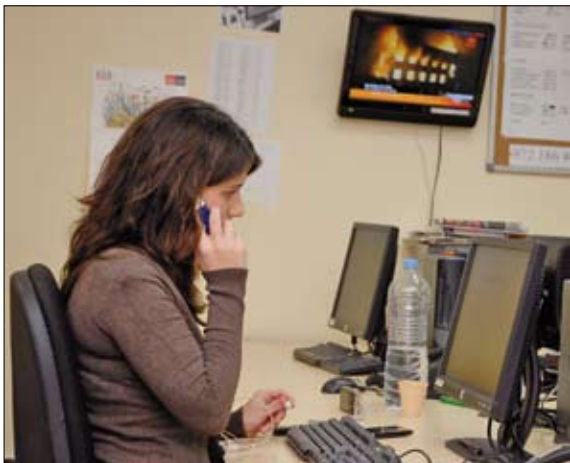
A *Cartes a Clara* Agustí Pons ofereix una panoràmica tan detallada com punyent de l'Europa del segle xx des de l'esclat de la Primera Guerra Mundial fins a la caiguda del Mur de Berlín. L'autor fa un repàs de les personalitats polítiques i socials més rellevants del segle, des de Lenin i Zweig fins a Havel i Glucksmann.

En aquestes epístoles adreçades a Clara, una jove periodista becària acabada de sortir de la facultat, Agustí Pons també retrata, de manera incisiva i brillant, un seguit de personatges que ha conegut en el decurs de quaranta anys de trajectòria professional: Oriol Bohigas, Josep Maria Espinàs, Mont-

serrat Roig, Maria Mercè Marçal, José Agustín Goytisolo, Joan Vinyoli, Maurici Serrahima, Albert Viladot i tants d'altres.

Aquest grapat de missives, que esperem que Clara pugui llegir algun dia, fa també un recorregut pel periodisme literari d'abans de la Guerra Civil —Sagarra, Xammar, Sentís, Irene Polo— i s'acosta prou als nostres dies per identificar les figures emergents del nou periodisme català del segle XXI.

• • •

Cartes a Clara

NOTA BIOGRÀFICA DE L'AUTOR

Agustí Pons i Mir (Barcelona, 1947) és periodista i escriptor. Va iniciar-se a *El Noticiero Universal* i va ser membre fundacional del diari *Avui* on, de 1976 a 1995, va exercir el periodisme de redacció juntament amb la creació literària. La seva columna diària 'Figures, paisatges' li va valer el Premi Ciutat de Barcelona de periodisme.

La seva obra poètica es concreta amb *Cossos i fets* (1977), *Tractat de geografia* (1980), *Signe i desig* (1987) i *Temps d'esbrotar* (1987). El 2009 torna a la poesia després d'una absència de més de vint anys amb *Metàfora*, llibre publicat a Meteora.

Com a biògraf i memorialista és autor de *Converses amb Frederica Montseny* (1977), *Deu daus* (1991, Premi Joan Fuster i Premi Nacional d'Assaig), *Retrats contemporanis* (1991), *Joan Triadú, l'impuls obstinat* (1994), *Pere Calders, veritat oculta* (1998), *Ma-*

ria Aurèlia Capmany, l'època d'una dona (2000), Nèstor Luján, el periodisme liberal (2004, Premi Crítica Serra d'Or 2005) i Temps indòcils (2007).

• • •

© Martí Pons

Cartes a Clara

(fragment)

1

Benvolguda Clara:

M'HAS FET UN PETÓ a cada galta amb gest mecànic, com si es tractés d'un pur tràmit. I per a tu ho ha estat, un tràmit, perquè jo sóc un periodista de seixanta anys que avui es jubila i tu, una becària de vint-i-quatre. Després, he tornat al meu despatx, he posat els quatre papers que em quedaven a la cartera i me n'he anat com si es tractés d'un dia qualsevol. Ningú no ha vingut a acomiadar-me. Tampoc no ho esperava. He dit adéu a la recepcionista, li he explicat que ja no tornaria per si de cas algú trucava demanant per mi, i he tancat la porta de la redacció. En arribar a casa, he obert els papers del

Ministeri de Treball i Afers Socials on se'm comunica l'acceptació de la meva sol·licitud de jubilació. Oficialment he treballat 38,78 anys i aquesta segona xifra, 78, no sé exactament a què correspon. Però ja va descobrir Kafka els absurds de la burocràcia. Sí, Kafka; aquell autor tan poc ecologista que transforma un home en una aranya com a càstig. En realitat, Kafka, del que tracta, és de l'absurditat de la vida; de la necessitat de l'oficinista d'omplir cada dia les seves hores per no morir de desesperació.

No em vull posar transcendent i dir que jo també he mort una mica, aquest migdia, quan he tancat la porta de la redacció. Si escrivís una cosa així no només cometria un greu error estilístic sinó que diria una mentida. M'he jubilat per poder recuperar la llibertat professional. M'he jubilat per poder tornar a escriure llibres i articles perquè, al cap i a la fi, sóc un professional que s'ha preparat durant molts anys per exercir aquesta mena de periodisme. Ara, per exemple, podré redactar aquesta sèrie de cartes amb una llibertat que no hauria tingut si hagués continuat depenent del sou d'una empresa. Tu em diràs, Clara, que ningú no m'ha demanat que les escrivís, aquestes cartes. I tens raó.

Però si he començat a elaborar-les és perquè alguna cosa he de fer, ara que passo tantes hores a casa, i no m'ha calgut consultar cap especialista per saber que tinc més facilitat per escriure que no pas per construir un puzzle o fer créixer un bonsai. També observo, en mi mateix, una certa necessitat d'ordenar-me. Sóc un dels molts periodistes que ha dut una vida desordenada. I no em refereixo a la meua vida privada, que d'aquesta no te'n parlaré, sinó a les característiques d'un ofici que fa que mai puguis estar assegut amb el convenciment que al cap de cinc minuts no hauràs aixecar el cul de la cadira. Parlo de l'ofici que he conegut, i que he practicat, que no deu ser ni més bo ni més dolent que aquell que tu estàs començant a exercir, però que, sense dubte, és diferent. Les cartes van d'això. De les diferències entre el periodisme que he conegut al llarg dels meus anys de professió i el periodisme que ara es fa. Si t'he de ser franc, em sembla que d'aquest segon periodisme, del que ara es fa, en parlaré poc perquè tu, i els teus companys, el coneixeu, i el pratiqueu, millor que no pas jo. En canvi, tinc ganes d'ordenar i donar un sentit coherent al garbuix de dades i dates, de noms, persones i esdeveniments que s'han entre-

creuat en la meua vida professional al llarg de tots aquests anys; perquè, al cap i a la fi, el periodisme intenta, sobretot, reflectir allò que passa en el món, i allò que passa en el món sí que té un interès general. Em referiré, per tant, al segle xx, que és el segle que m'ha tocat viure, però no ho faré com un assagista o com un professor universitari perquè no sóc cap d'aquestes dues coses. Parlaré del segle xx com un periodista que l'ha viscut des de dins i que, en uns moments concrets, l'ha hagut d'analitzar i explicar als lectors del *seu* diari. Procuraré no atabalar-te amb gaires batalles personals. Per regla general, les persones arribem als seixanta anys amb unes quantes esgarrinxades. Són les seqüeles d'haver viscut una vida activa. Però saps que passa? Si no et parlés de determinats episodis de la meua vida professional algú podria dir que no hi faig referència perquè vull sortir ben pentinat a la fotografia de la vida, encara que sigui a costa d'uns quants retocs o omissions. I, què vols que et digui, no és que no m'importi el que opinin els altres de mi —m'importa, i molt—, però sí que de fa anys he après que l'únic compromís moral important és el que cadascú de nosaltres establím amb nosaltres mateixos. Això m'ho

va ensenyar el meu mestre Nèstor Luján, del qual et parlaré. També et parlaré de molts altres personatges, vius i morts, d'aquí i de fora, amb l'esperança que, quan acabis el llibre, et sentís més inquieta i desassossegada que abans d'haver-lo iniciat.

Vaig començar a fer de periodista l'estiu del 1963; no fa, doncs, 38 anys com diu el paper del ministeri sinó 47, quasi mig segle. No t'explicaré com era el món l'any 1963 perquè no ho sabia. Només sabia que Espanya era diferent. Aquest eslògan el va posar en circulació el ministeri d'Informació i Turisme just aquell estiu. Volia dir que a Espanya hi havia sol i turistes, però no democràcia; tampoc, beques Erasmus. La majoria de ciutadans de Catalunya, i d'Espanya, no havíem sortit mai a l'estranger. Èrem diferents d'Europa, de l'Europa dita Occidental, perquè no teníem democràcia, però, també, perquè no havíem participat en cap de les dues guerres mundials on els europeus s'havien matat entre ells d'una manera entusiasta i massiva.

Jo no sabia res del món, però cada dia llegia *La Vanguardia*. El meu pare hi estava subscrit. La primera obsessió d'un barceloní era pagar-se un nínxol per tal de no ser en-

terrat a la fosa comuna on només anaven a parar els desgraciats i els assassins. Després, era molt probable que el barceloní s'apuntés a una mútua sanitària: L'Aliança, per exemple; o ja en els anys de postguerra, Assistència, fundada pel doctor Espriu, germà del poeta. Assegurades aquestes dues necessitats —l'enterrament digne i l'assistència sanitària— arribava la subscripció a *La Vanguardia*. Ser subscriptor de *La Vanguardia* donava un aura de respectabilitat entre els veïns i coneguts. El primer retall que durant molts anys vaig guardar de *La Vanguardia* correspon a l'1 de gener del 1959. Va ser el dia de l'entrada de Fidel Castro a L'Havana. Jo tenia dotze anys i ja volia ser periodista. Els nens que volíem ser alguna cosa ens estalviàvem que cada nou parent, o amic dels pares, que ens presentaven, ens preguntés què voldríem ser quan fóssim grans. Era una pregunta que ara seria considerada políticament incorrecte, però quan jo era petit, i adolescent, constituïa un senyal d'educació. Els nens generalment volien ser missioners o aviadors que eren dues professions exòtiques i ben vistetes. Jo volia ser periodista perquè, a casa, el meu pare i la meva mare llegien el diari; i la meva tia, la que vivia al carrer Ferran, també.

Llegir el diari em semblava, doncs, una cosa important.

Llegia *La Vanguardia* que el meu pare comprava i, en un moment donat, vaig decidir retallar les notícies més interessats. Al llarg d'aquests quaranta anys he conegut altres col·legues que van començar a interessar-se pel periodisme de la mateixa manera, retallant les notícies que els cridaven més l'atenció, i que van acabar llogant un pis per poder-hi encabir totes les carpetes que havien omplert. Em ve al cap, ara, el nom de Just Cabot. No crec que a la Facultat te n'hagin parlat. No t'espantis, Clara, si et dic que es tracta d'un periodista encara més vell que jo. De fet, va morir a París, exiliat, el 25 de febrer del 1961 i, per tant, no el vaig arribar a conèixer. Però sí que em van arribar ecos de la seva personalitat i sí que n'he pogut llegir una selecció d'articles, i de cartes, gràcies als treballs de recerca que ha dut a terme el meu amic Valentí Soler. Doncs bé, Just Cabot sembla que va ser un dels primers personatges diguem-ne coneguts de la Barcelona dels anys trenta que en comptes de muntar un pis a la *querida* en va llogar un de sencer per guardar els seus llibres. Generalment, les pensions d'estudiants i els

pisets de *querides* estaven situats al carrer Aribau. La presència de pensions d'estudiants s'explica per la proximitat de la universitat; la dels pisos de *querides* pel fet que per arribar al carrer Aribau calia travessar la via del tren de Sarrià que baixava pel carrer Balmes i que venia a ser una mena de frontera per a les senyores benestants de l'Eixample. Cabot, doncs, va posar un pis als seus llibres i una de les coses que més el van molestar, de totes les que li van passar al llarg de la seva vida, va ser assabentar-se'n, quan ja era a l'exili, que alguns dels amics que havien entrat a Barcelona amb les tropes dites alliberadores, havien aprofitat la confusió dels primers dies per endreçar el pis i endur-se'n alguns dels exemplars més valuosos. Potser per això, no va parar fins a poder disposar d'una botiga de llibres vells a Montparnasse. Se'ls estimava tant, però, que cada vegada que un client li demanava algun exemplar valuós ell negava tenir-lo i l'engegava a dida.

Deixa'm que t'expliqui una altra anècdota de Just Cabot perquè molt em temo que d'aquest personatge no en tornaràs a sentir parlar. Cabot era el director de *Mirador*, la gran revista de Barcelona on col·laboraven

alguns dels escriptors catalans més importants. Els primers dies de la revolució que va seguir a l'esclafament de la revolta militar del 19 de juliol, uns camarades del PSUC la van confiscar. No és que Just Cabot fos un home de dretes o d'esquerres —que, de tota manera, hi tenia dret— sinó que el PSUC, que era un partit nou, necessitava posar en marxa la seva maquinària de propaganda, i res millor que utilitzar alguna de les revistes que ja existien. La publicació, però, en mans del PSUC, no acabava de rutllar i els mateixos responsables n'eren conscients. Al cap d'uns mesos, un dels qui havia entrat a la força a *Mirador*, es va trobar Just Cabot a la Rambla i li va dir: «A veure si véns a donarnos un cop de mà». Cabot, naturalment, s'hi va negar i, uns dies després, ho comentava als amics. «És com si a un rellotger, primer, li robessin els rellotges i, després, els mateixos lladres li demanessin que els donés corda.»

A *Mirador* hi van publicar les seves cròniques Josep Maria de Sagarra i Carles Sentís. No em diguis que a la Facultat no t'han parlat dels articles de Sagarra perquè sóc capaç d'anar-hi a calar foc. Mira, una de les poques coses que els estudiants de Periodisme haurien de llegir de manera

obligatòria són les *Memòries* de Sagarra i una antologia dels articles que va publicar a *Mirador*. Les *Memòries* de Sagarra han de figurar entre els deu llibres més importants de la literatura catalana de tots temps. No ho dic jo. Ho deia, amb raó, Nèstor Luján. Les *Memòries* de Sagarra són un monument a la llengua i a la veritat històrica. La llengua la va aprendre, en part, a Santa Coloma de Gramenet, parlant amb els pagesos de la Torre Balldovina, que era propietat de la família, on passava els estius. La veritat històrica no és una veritat lineal. Vull dir que no parlo de la veritat que explica una enciclopèdia —dades biogràfiques, geogràfiques, polítiques, històriques— sinó de la narració que és capaç de fer entendre a través de l'adjectivació, la metàfora i altres recursos literaris el traç i l'alè d'una època. Això està a l'abast de molts pocs periodistes i de molts pocs escriptors. Stefan Zweig, per exemple. D'aquest senyor te'n parlaré, si em segueixes, més endavant. Només t'avanço que jo, de gran, vull escriure com ell...

Cartes a Clara, una periodista del segle XXI, és un llibre adreçat a qualsevol persona que estimi o valori l'ofici d'escriure sobre la realitat que ens envolta.

Agustí Pons, després de molts anys d'activitat periodística, ens ofereix un text amb vocació tant de llegat com de confidència sobre el món dels mitjans i la seva incidència en tot el segle passat i, més que mai, en l'actualitat.

Clara és la personificació d'una periodista jove, que acaba de llicenciar-se i que vol trobar el seu lloc en el món de la premsa. Agustí Pons, a través de les cartes que li escriu, li anirà traspasant un munt d'informació —fets històrics, anècdotes personals i conceptes ètics— que la becària Clara difícilment podria trobar en l'univers Google.